

Opvoedondersteuning op school chemie tussen ouders, leerkrachten en CJG

Interviews

Praktijkvoorbeelden

Tips

‘Deel samen één koffiepots’

‘Laat een methode geen dwingend keurslijf worden.’

‘Voor ouders is herkenning belangrijk, te zien dat anderen ook tegen soortgelijke situaties aanlopen, met elkaar bespreken hoe je daarmee om kunt gaan.’

‘Leerkrachten hebben over het algemeen heel goede ideeën over wat er nodig is en hoe. Als je daarnaar luistert, gaan de activiteiten vanzelf lopen.’

INHOUD

Leeswijzer	3
Aanleiding	4
Wat ons opviel	4
Hoe ziet dat er dan uit?	5
Interviews	6
Miranda Valkhof	7
Justine Pardoën	10
Hilde Kalthoff	13
Marian De Kleermaeker	16
Marjolein van Vessem	18
José Dankers	22
Een moeder	24
Jan Willem Roseboom	26
Hanny Versluis	29
Extra voorbeelden	32

□ LEESWIJZER

Dit document is bedoeld ter inspiratie voor iedereen die zich betrokken voelt bij opvoeden, opvoedondersteuning (CJG) en onderwijs. Het bevat praktische handvatten, tips en voorbeelden.

We starten met de **aanleiding**. Waarom zijn we op zoek gegaan naar voorbeelden van en tips over opvoedondersteuning in het onderwijs? Daarna geven we vast een doorkijkje naar datgene **wat ons is opgevallen**.

Vervolgens leest u gespreksverslagen van de **interviews** waarin mensen vanuit verschillende achtergronden hun **tips** en ervaringen delen.

In de kaders verspreid over het document vindt u **praktijkvoorbeelden** van opvoedondersteuning in het onderwijs. Bij ieder voorbeeld vindt u een korte beschrijving en in sommige gevallen een verwijzing naar de plek waar meer informatie gevonden kan worden.

Dit document wordt u aangeboden door twee experts van de Stichting Actief Ouderschap,

Claartje van Eijden
Mirjam Faber

21 juni 2011

Over Claartje van Eijden

Claartje van Eijden is expert bij Stichting Actief Ouderschap. Haar aandachtsgebied hierbij is Actief Ouderschap en Centra voor Jeugd en Gezin. Naast haar activiteiten voor de stichting heeft zij een eigen bureau voor projectleiding en advies. Ze zet zich graag in om beleid en praktijk te verbinden, in het bijzonder op het grensvlak van zorg, jeugd, communicatie en ICT. Claartje woont in Almere en is moeder van 2 kinderen.

E-mail: claartjevaneijden@actiefouderschap.nl
Tel: 06 - 31 75 07 11

Over Mirjam Faber

Mirjam Faber is expert bij Stichting Actief Ouderschap. Een van haar aandachtsgebieden hierbij is Actief Ouderschap en Centra voor Jeugd en Gezin. Daarnaast heeft zij een eigen onderzoeks- en adviesbureau. Onderzoek, projectleiding en ketensamenwerking op het terrein van (risico)jongeren, ex-gedetineerden, zorgwekkende zorgmijders behoren tot haar expertise. Tenslotte stimuleert zij met behulp van zelfontwikkelde online-cursussen, via haar website Vrolijkopvoeden, opvoeders om te genieten van het gezinsleven en de opvoeding. Mirjam woont in Almere en is moeder van 3 kinderen.

E-mail: mirjamfaber@actiefouderschap.nl
Tel: 06 - 81 76 04 81

Over Stichting Actief Ouderschap

Stichting Actief Ouderschap zet zich in om de kloof tussen school en thuis te verkleinen. Want kinderen van betrokken ouders doen het beter. De leerkracht maakt daarbij het verschil. De stichting is een landelijke expertise organisatie op het gebied van Actief Ouderschap. Zij probeert ouderbetrokkenheid op de agenda te zetten bij politiek, media, in landelijke, regionale en lokale verbanden en bij individuele scholen. De stichting adviseert scholen (en andere instellingen) over hoe zij ouderbetrokkenheid (concreet) kunnen organiseren. De Stichting biedt daarnaast producten en diensten die bijdragen aan dit doel.

Meer weten over Stichting Actief Ouderschap?
LinkedIn: groep Actief Ouderschap

Twitter: @actiefouder
Internet: www.actiefouderschap.nl

□ AANLEIDING

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is bedoeld als een laagdrempelige voorziening, waar ouders voor informatie en advies over opvoeden en opgroeien terecht kunnen. Ouders ervaren echter vaak een drempel om naar een spreekuur bij het Centrum voor Jeugd en Gezin te gaan. Er zijn zelfs al CJG-loketten gesloten vanwege tegenvallende bezoekersaantallen. CJG's zijn naarstig op zoek naar manieren om opvoedondersteuning dichterbij ouders aan te bieden.

Uit onderzoek blijkt dat ouders hun opvoedvragen het liefst op een vertrouwde plek stellen (Stichting Alexander, Een bekend gezicht, 2008). De school van de kinderen is zo'n vertrouwde plaats waar ouders natuurlijkerwijs toch al komen. Samenwerking tussen CJG en onderwijs is er vaak wel in de vorm van een zorg- en adviesteam (ZAT), maar nog lang niet overal op het gebied van informatie en alledaagse opvoedvragen.

Daarnaast lopen leerkrachten regelmatig tegen vragen aan die te maken hebben met gedrag of de gezinssituatie van leerlingen in de groep. Pedagogisch partnerschap is hierbij een belangrijke term. Het betekent dat op school een open cultuur heerst om te praten over opvoeding.

Het gaat om aandacht besteden vanuit school aan de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen. De Stichting Actief Ouderschap zet zich in om de verbinding tussen ouders en school te versterken. Want kinderen van betrokken ouders doen het beter, zowel qua welzijn als qua leerprestaties (Menheere & Hooge, 2009).

Het lijkt dus logisch om de expertise vanuit het CJG op het gebied van opvoeding een plek te geven in de school.

Maar hoe doe je dat dan? Hoe zorg je voor de juiste chemie tussen ouders, leerkrachten en CJG als het gaat om opvoedondersteuning? Een aantal zaken sprong in het oog tijdens onze zoektocht.

□ WAT ONS OPVIEL

Bij zowel de voorbeelden uit de praktijk, als bij de interviews, was de bevreemding van de mensen die zich hiermee bezighouden opvallend. Dit lijkt ons een succesfactor op zichzelf.

Ondanks de verschillende achtergronden van de geïnterviewden (ouders, onderwijs, CJG, of anders), noemden zij soortgelijke tips en succesfactoren. We hoorden weinig echte tegenstellingen. Misschien is dit wel logisch, omdat de betrokkenen zich allemaal oprecht inzetten voor hetzelfde belang, namelijk dat van kinderen en gezinnen.

Als je de voorbeelden en tips leest, vraag je je af waarom vraaggerichte opvoedondersteuning in het onderwijs eigenlijk nog geen vanzelfsprekendheid is.

Het lijkt erop dat er een cultuuromslag moet plaatsvinden.

Als we de gesprekken, voorbeelden en tips op een rij zetten, leidt dat haast tot een profiel van de sleutelfiguur, die deze omslag kan bewerkstelligen. Deze persoon weet opvoedondersteuning in te bedden in het onderwijs en kan een belangrijke sleutelrol vervullen bij het tot stand brengen van contact tussen:

- ouders onderling
- ouders en leerkrachten, waar het om opvoeden gaat
- leerkrachten en CJG
- ouders en het CJG, als dat nodig is

Deze persoon is ook behulpzaam bij de cultuuromslag van denken in 'voorkomen van zorg' naar 'versterken van krachten en talenten'. Naar pedagogisch partnerschap tussen ouders en school.

Want hij of zij:

- is een goede luisteraar
- heeft vertrouwen in ouders
- is een verbinder, brengt mensen met elkaar in contact
- laat ouders, leerkrachten en CJG met elkaar samenwerken, waarbij ieder zijn eigen rol heeft en elkaar daarin respecteert.
- denkt in verstevigen van talenten en krachten van ouders, kinderen en leerkrachten
- weet een cultuur te creëren waarin het normaal is over opvoeden en opvoedvragen te praten.
- is een vast gezicht
- oordeelt niet
- is bereikbaar en toegankelijk
- komt afspraken na
- realiseert zich dat vragen voor ondersteuning vanuit de ouders moeten komen en niet vanuit het 'ondersteuningsaanbod'
- gaat praktisch aan de slag
- heeft een lange adem
- maakt gebruik van goede voorbeelden en interventies die er zijn
- maakt deel uit van de gemeenschap

Overigens viel ons op dat er nog weinig wordt gedaan met de mogelijkheden die nieuwe media kunnen bieden. Hier liggen ook zeker nog kansen.

HOE ZIET DAT ER DAN UIT?

Wat kan er dan gebeuren als ineens de verbinding ontstaat tussen ouders, leerkrachten en CJG rond opvoeden en opgroeien? Als de juiste chemie ontstaat?

Ouders praten met elkaar over opvoeden, wisselen tips en praktische hulp uit. Er ontstaat een gevoel van betrokkenheid tussen ouders onderling en tussen gezinnen in de wijk. Datzelfde gevoel ontstaat tussen leerkrachten en ouders. Praten over opvoeden en vragen die je daarbij hebt zijn daarbij normaal. De persoon zoals hierboven beschreven is een vertrouwd gezicht op de school (in de wijk) en vormt een driehoek met ouders en leerkracht als het om de opvoeding gaat.

De voorbeelden, tips en succesfactoren die wij tegenkwamen zijn overigens niet alleen toepasbaar voor het onderwijs. Zij kunnen net zo goed benut worden voor andere plekken waar ouders en kinderen komen, zoals de speelzaal of het kinderdagverblijf.

Heeft u vragen? Neem vooral contact met ons op.

Claartje van Eijden
Mirjam Faber

□ INTERVIEWS

Wie hebben we geïnterviewd?

We hebben mensen geïnterviewd, die vanuit verschillende achtergronden betrokken zijn bij opvoeden, opvoedondersteuning en onderwijs. Hieronder vind je een overzicht. Verderop in dit hoofdstuk vind je de gespreksverslagen, met de tips en valkuilen. Deze staan in willekeurige volgorde.

Naam	Achtergrond
Miranda Valkhof	Coördinator Opvoed- en opgroeiondersteuning KANS-punt/CJG Lelystad
Justine Pardoën	OudersOnline
Hilde Kalthoff	Senior medewerker Nederlands Jeugd Instituut (NJI), Landelijke coördinator Stap-programma's, Afdeling (PiT) Programma-implementatie Trainingen
Marian De Kleermaeker	Zelfstandig adviseur en auteur
Marjolein van Vessem	Leidinggevende Opvoedondersteuning Combiwel, ouder- en -kindcentra Amsterdam Noord.
José Dankers	Directeur samenwerkingsverband Passage, primair onderwijs 's-Hertogenbosch
Linda*	Moeder
Jan Willem Roseboom	The Family Factory
Hanny Versluis	Procesmanager SPIL Eindhoven en coördinator regionale kindermishandeling

**uit privacy overweging is hier een gefingeerde naam gebruikt*

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW MIRANDA VALKHOF

Functie: Coördinator Opvoed- en opgroei ondersteuning Kanspunt/CJG Lelystad

Datum interview: 13 mei 2011

Over Miranda Valkhof

Miranda heeft geruime tijd gewerkt als jeugdverpleegkundige bij GGD Flevoland, waarbij zij veel op scholen kwam voor preventieve gezondheidsonderzoeken. Zij richtte zich daarbij in het bijzonder op (groepsgerichte) preventie, zoals het geven van opvoedcursussen en themabijeenkomsten en het ontwikkelen van voorlichtingsmaterialen. Zij was coördinator van het Steunpunt Opvoeding (STOP), de voorloper van het CJG. Momenteel werkt zij als coördinator Opvoed- en opgroei-ondersteuning bij Kanspunt/CJG Lelystad. Ze werkt daarbij vanuit Atolplaza, een multifunctioneel centrum, waarin onder meer 2 scholen, een peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang, buurthuis en diverse maatschappelijke organisaties gevestigd zijn.

Wat doet het CJG in Lelystad op gebied van opvoedondersteuning samen met het onderwijs?

VOORBEELD

Opvoedcursussen op school

Het CJG verzorgt 4 cursussen op scholen in Lelystad:

- Peuter in zicht
- Opvoeden & Zo
- Omgaan met pubers
- Opvoeden in Nederland

Combineren integratie en opvoedondersteuning

Momenteel is een groot project in voorbereiding rond opvoedondersteuning op maat. Hiervoor loopt een subsidie aanvraag.

De driehoek tussen ouders, opvoedondersteuning (CJG) en school is hierbij het uitgangspunt. Kinderen van betrokken ouders kunnen hun talenten beter ontwikkelen. Vanuit het armoede preventie beleid staat talentontwikkeling hoog op de politieke agenda in Lelystad.

Integratie en opvoedondersteuning worden met elkaar gecombineerd in een project, waarbij ouders 30 weken lang 1 dagdeel per week een programma volgen, bestaande uit 12 bijeenkomsten rond taal, 12 bijeenkomsten rond opvoeden en 6 gecombineerde bijeenkomsten.

Het project is gericht op zowel allochtonen, als autochtonen met een lage Sociaal Economische Status (SES). Dit is een grootschalig traject. Tegelijkertijd wordt gekeken of er op kleinere schaal, bijvoorbeeld in samenwerking met Homestart al iets ondernomen kan worden.

VOORBEELD

Spreekuren op scholen

Op alle scholen is 1x per maand een opvoedspreekuur van het CJG. Dit is bestemd voor ouders, kinderen, jongeren en leerkrachten. In de beginperiode was het wennen, maar geleidelijk wordt het steeds drukker. Als er één schaap over de dam is, volgen er meer.

VOORBEELD

Opvoeddebatten

Miranda geeft aan dat deze naam wat haar betreft beter kan worden aangepast. “Koffie inloop ochtend” is wat haar betreft een betere optie. Vaak blijven ouders op het schoolplein nog wat hangen om met elkaar te praten. In plaats daarvan worden ze actief door de school gevraagd om even binnen te komen, waar een loungebank, koffie, kopjes staan. Er liggen afbeeldingen van opvoedsituaties (cursusmateriaal Opvoeden & Zo) op tafel. Er is een gespreksleider aanwezig, vaak de jeugdverpleegkundige van de school. De ouders beginnen vanzelf te praten over de platen met opvoedsituaties, de rol van de gespreksleider is niet anders dan het gesprek tussen de ouders over hoe om te gaan met de opvoedsituaties te begeleiden. Wat zou je kunnen doen in deze situatie, wat is er nog meer mogelijk, etc. Voor ouders is herkenning belangrijk, te zien dat anderen ook tegen soortgelijke situaties aanlopen, met elkaar te bespreken hoe je daarmee om kunt gaan.

Waar veel jeugdverpleegkundigen een drempel ervaren bij het verzorgen van cursussen of themabijeenkomsten, is het voor hen vaak gemakkelijker om de inloopbijeenkomsten te begeleiden, waarbij het draait om interactie tussen de ouders.

Groep inburgeraars

Miranda is een keer benaderd om bij een groep inburgeraars iets te vertellen over opvoedondersteuning. Dit werd erg goed ontvangen en sindsdien wordt zij vaker uitgenodigd. Daarbij komt uit de groep welke thema's aan de orde moeten komen. Bijvoorbeeld straffen van kinderen (verschillende leeftijden), slaan of niet slaan, etc. Steeds wordt aandacht besteed aan een ander thema. Door het interactieve karakter van de bijeenkomsten vliegt de tijd.

Samenwerking met de scholen

Voorheen richtte het CJG zich voornamelijk op de directeur en de IB-er.

TIP

Miranda informeert tegenwoordig in Kanspunt/CJG verband hele schoolteam over de mogelijkheden en bespreekt met hen de wensen. Voor succes moet je het hebben van de uitvoerders. Leerkrachten hebben over het algemeen hele goede ideeën over wat er nodig is en hoe. Als je daarnaar luistert, gaan de activiteiten vanzelf lopen. Temeer omdat de leerkrachten zelf de aangever zijn en daardoor als beste de motieven kunnen aangeven!

Waar het voorheen moeilijk was om binnen te komen in de scholen en animo voor de activiteiten te krijgen, verplaatst de vraag zich nu naar hoe de financiering rond te krijgen.

TIP

Voor succes is een lange adem en doorzettingsvermogen nodig. Jarenlang een vast gezicht, doen wat je zegt, positieve insteek, enthousiasmeren. Je hebt de tijd nodig om een vertrouwensband op te bouwen met iedereen in de buurt; ouders, professionals, scholen. Je moet credits opbouwen. De coördinator opvoed- en opgroeiondersteuning is daarbij een spin in het web, die steeds checkt of afspraken worden nagekomen en of hetgeen gebeurt in lijn is met de wens.

TIP

Alleen evidence based werken is beperkend. Laat het soms los. Laat de vraag de boventoon voeren. Uiteindelijk kom je dan vaak vanzelf op de inzet van evidence based materialen, (zoals uit Opvoeden & Zo) uit.

VALKUIL

Als professionals en zorgverleners hebben we vaak de neiging aannames te doen en het plaatje zelf in te vullen. Let erop dat je altijd goed luistert naar de vraag en je aannames checkt!

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW JUSTINE PARDOEN

Functie: hoofdredacteur OudersOnline

Datum interview: 23 mei 2011

Over Justine Pardoën

Justine Pardoën is hoofdredacteur van Ouders Online (www.ouders.nl). Begin 2011 kwam Ouders Online met: 'Code oranje (wees alert)' het verslag van onderzoek naar hoe ouders de jeugdgezondheidszorg ervaren. Wat vinden ouders van het CB en de schoolarts?

Waar hebben ouders volgens jou behoefte aan als het gaat om opvoedondersteuning?

De voorwaarden moeten geschapen worden waarbinnen ouders gemakkelijk kunnen praten over dingen die ze meemaken. Het moet laagdrempelig zijn en simpel. Je denkt al bijna weer aan het woord infrastructuur. Maar dat is nou juist wat ik niet bedoel. Het gaat om het onderling met elkaar in contact brengen van ouders. Dat ouders elkaar vinden om kennis en ervaringen te delen.

En dan ook nog zonder de angst dat datgene wat ze delen tegen hen gebruikt kan worden. Opvoedondersteuning veronderstelt dat professionals zich dienstbaar en niet controlerend opstellen. Verplichte opvoedondersteuning is een contradictio in terminis. Het moet dus niet zo zijn dat je verplicht bent zoveel keer bij elkaar te komen.

Laagdrempelig is alles wat ouders als zodanig ervaren. Onderzoek dus wat ouders zelf als drempels zien.

TIP

Breng ouders onderling met elkaar in contact, laagdrempelig, simpel en zonder verplichtingen.

Hoe kijk je aan tegen school, maar ook kinderopvang en peuterspeelzaal als plek om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Justine geeft aan dat het de natuurlijke plaatsen zijn waar ouders bij elkaar komen. Je ziet ouders toch niet voor niets nog pratend op het schoolplein staan? Ze hebben behoefte aan onderling contact. Ze willen ook graag met elkaar in contact komen. Dit kan aansluitend zijn op het wegbrengen van je kind.

Ouders horen bij een bepaalde schoolgemeenschap. Ze hebben zich daarmee ook gecommitteerd aan de ouders die bij die gemeenschap horen; maak daar gebruik van.

Het onderlinge contact hoeft helemaal niet over problemen te gaan. Ouders weten zelf heel goed over welke dingen ze met elkaar willen praten.

Dus als school, kinderopvang of peuterspeelzaal hoef je alleen de randvoorwaarden te creëren om dit onderlinge contact te laten ontstaan.

Je moet laagdrempelig, vrijblijvend kunnen binnenlopen. Er zijn geen consequenties verbonden aan wel of niet komen of aan wel of niet meedoen met het gesprek.

TIP

Laat ouders zelf bepalen wat ze met elkaar bespreken.

Zie je hierbij ook een taak voor het CJG?

Naast deze onderlinge contacten kan school met een CJG medewerker een inloop organiseren waar ouders terecht kunnen met pedagogische vragen. Hierbij is verwachtingsmanagement belangrijk: is het een groepsgesprek, of kan het ook één op één met de CJG-medewerker? Wat is de status van het gesprek? Wordt er iets genoteerd in een dossier? Zorg dat ouders weten waarvoor ze kunnen komen en waarvoor niet. Voorkom opdringerigheid, accepteer diversiteit onder ouders en hun opvoedstijlen en oordeel niet. Echte laagdrempeligheid veronderstelt dat er geen consequenties zitten aan datgene wat ouders vragen of vertellen, behalve als ouders dat zelf willen.

Zorg dat ouders van deze mogelijkheden weten. Via berichtjes in de schoolkrant, via aanwezig zijn op school, email, sms of andere manieren.

TIP

Het CJG kan een inloop organiseren op scholen waar ouders terecht kunnen met pedagogische vragen. Zorg dat ouders weten dat er geen consequenties verbonden zijn aan wat zij daar vertellen of vragen, anders dan wat ouders zelf willen.

Heb je tips voor leerkrachten om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Leerkrachten moeten eigenlijk niet teveel aan pedagogische zaken komen. Ik merk steeds vaker dat leerkrachten al bijna zelf een diagnose stellen: 'dit kind lijkt wel ... te hebben'. Dat moeten we niet doen. Juist niet. Leerkrachten kunnen natuurlijk wel een schakel zijn tussen een CJG (medewerker) en ouders.

TIP

Leerkrachten kunnen een schakel zijn tussen ouders en CJG medewerkers.

Heb je tips voor CJG's om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Ouders lijken wel een theoretisch concept geworden. Praat niet over ketenpartners en visiedocumenten. Houd je niet bezig met structuren! Het zijn echte mensen waarvoor je iets wilt organiseren. Kijk ze in hun ogen. Ze weten heel goed wat ze willen. Bepaal niet in hun plaats wat ze willen of nodig hebben. Praat niet over ouders maar met ouders!

TIP

Praat niet over ouders maar met ouders! Ze weten heel goed wat ze willen!

Ik heb mensen al in oorlogstermen horen spreken over ouders en opvoedondersteuning:

'Wij voeren een andere strijd, hoe krijg ik mijn ouders binnen! Hoe haal ik ze naar binnen en hoe houd ik ze binnen? Ze zijn het doelwit van de CJG's!'

Maar ouders zitten helemaal niet te wachten op CJG's. Zeker niet als de contacten met zo'n CJG vooral gericht zijn op screening en toeleiding naar jeugdzorg! Het lijkt te draaien om cijfers. Wanneer is een CJG succesvol? Denk niet in targets en rapportages. Dat is de omgekeerde wereld. Volgens Justine zou het succes afhankelijk moeten zijn van de mate van tevredenheid van ouders.

TIP Tevredenheid van ouders is bepalend voor succes CJG. Alle andere cijfers zijn van ondergeschikt belang.

Heb je tips voor CJG medewerkers om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Probeer je als professional goed te realiseren dat je niet kunt bepalen wat een ander nodig heeft. Telkens moet je weer opnieuw proberen open te staan voor de ouder op dat moment.

Probeer juist de kracht van de ouder te verstevigen in plaats van hulp te willen verlenen. Soms moet je niets durven doen, en je bevrijden van je hulpverlenersreflex. Juist door te snelle conclusies van hulpverleners blijken ouders onzeker te kunnen worden. Hulpverleners zijn soms zo betrokken en overtuigd van het feit dat ze ouders moeten helpen, dat ze ouders eerder verzwakken dan versterken.

Veel professionals benadrukken dat ze het belang van het kind voorop stellen. Ze zijn echt gaan denken dat ze er zijn voor het kind en dus niet voor ouders. Dat is een denkfout. Durf ouders te vertrouwen: je uitgangspunt mag nooit zijn dat het belang van het kind strijdig is met dat van de ouders. Dit zou het uitgangspunt moeten zijn: wie ouders versterkt, draagt bij aan het welzijn van de kinderen.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW HILDE KALTHOFF

Functie: Senior medewerker Nederlands Jeugd Instituut (NJI), Landelijke coördinator Stapprogramma's, Afdeling (PiT)

Programma-implementatie Trainingen

Datum interview: 20 mei 2011

Hilde heeft twee inspirerende voorbeelden genoemd van samenwerking tussen CJG en onderwijs: De Thomas More school in Tilburg en VVE Thuis in Dordrecht.

VOORBEELD

Thomas More school in Tilburg

Hilde noemt de Thomas More school in Tilburg een goed voorbeeld omdat ze met behulp van pedagogisch personeel ouders ondersteunen. Ze gebruiken effectieve programma's die het onderwijsondersteunend gedrag van ouders bevorderen. Ouders worden niet alleen geïnformeerd over de ontwikkeling van kinderen maar ook leren de ouders vaardigheden hoe ze hun kinderen kunnen ondersteunen en stimuleren. De Thomas More School heeft dit echt vanuit visie zo gedaan. Toen de gemeente een aantal jaren geleden besloot om te bezuinigen op deze programma's, heeft de school gekozen om de programma's over te nemen. School ging zelf in de gezinsgerichte programma's investeren en de beroepskrachten die met de ouders werkten kwamen toen in dienst van school. Waarbij zij dus een echte keuze maakten vanuit hun visie op ouderbetrokkenheid!

TIP

Kies wat je wilt doen! Maak een duidelijke keuze! Ga niet allerlei dingen half doen.

VOORBEELD

VVE Thuis in Dordrecht

Bij VVE (voor- en vroegschoolse educatie) Thuis in Dordrecht gaan (laagopgeleide) ouders met hun kind(-eren) thuis activiteiten uitvoeren rond hetzelfde thema als op de peuterspeelzaal/basisschool. Dus als op de speelzaal of school van alles wordt geleerd over 'lente' dan gaan de ouders thuis ook aandacht aan het thema 'lente' besteden. Bijvoorbeeld door naar de kinderboerderij te gaan, voor te lezen, te knutselen, gesprekjes te voeren et cetera. VVE Thuis heeft concrete materialen (zoals de themaboekjes, voorleesboekjes en knutselmateriaal) en biedt de ouders steun in ouderbijeenkomsten. Hierdoor is het programma geschikt is voor laagopgeleide ouders. Bij ieder thema is er een ouderbijeenkomst. De ouders krijgen daarin informatie over de ontwikkeling en opvoeding van kinderen en over de speelzaal of basisschool. Ook leren de ouders, vooral door voordoen en samendoen, hoe ze de activiteiten van VVE Thuis op een goede manier met hun kind kunnen uitvoeren. Al doende leren ouders vaardigheden in het omgaan met hun kind en er ontstaat een onderwijsondersteunend gezinsklimaat. Het is hierbij belangrijk dat ouders niet per brief maar persoonlijk een uitnodiging krijgen voor de ouderbijeenkomst.

TIP

Denk bij het maken van keuzes aan de wensen en behoeften die ouders hebben, en sluit aan bij de kennis en vaardigheden van ouders. Ga niet van allerlei programma's zelf ontwikkelen en uitproberen. Maak gebruik van wat er is en wat blijkt te werken!

Waar hebben ouders volgens jou behoefte aan als het gaat om opvoedondersteuning?

Ouders zijn verschillend: dé ouder bestaat niet. Alle ouders moeten met respect en openheid benaderd worden. Bij alle ouders gaat het om hun kind! Als school moet je geloven in je ouders! Je moet zoeken naar hoe je jouw ouders kunt activeren en betrekken.

Voorbeeld: een brief waarin ouders gevraagd wordt om voor te lezen aan hun kinderen omdat dat goed voor de kinderen is. Dit klinkt positief maar kan averecht werken bij ouders die zelf moeite hebben met lezen of die niet gewend zijn om voor te lezen. Zij worden hierdoor juist onzeker. Goed voorlezen is voor veel laagopgeleide ouders moeilijk.

TIP

School geloof in je ouders! Zoek naar hoe jouw ouders betrokken kunnen worden.

School moet dus rekening houden met de mogelijkheden en vaardigheden van ouders en daarop voortbouwen. Sommige ouders hebben concrete middelen, steun en voor doen nodig om hun kind te leren stimuleren.

Soms geven scholen aan dat zij ouders niet betrokken vinden. Dat is jammer. Het is toch onvoorstelbaar dat ouders daadwerkelijk niet betrokken willen zijn. Ik ga er vanuit dat (zo goed als) alle ouders wel betrokken willen worden. Sterker nog dat ouders niets liever willen, maar soms niet weten hoe ze dat moeten vormgeven. Ook denkt school bij ouderbetrokkenheid meestal alleen aan helpen op school, aan mee beslissen of naar 10-minutengesprekken komen. Maar ook wat ouders thuis met hun kind doen, bijvoorbeeld voorlezen en gesprekjes over school, is ouderbetrokkenheid. En juist die vorm van ouderbetrokkenheid is het meest belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen.

Hoe motiveer je leerkrachten om in gesprek te gaan over opvoedthema's?

Leerkrachten moeten niet zelf opvoedthema's met groepen ouders bespreken. Daar zijn goede experts voor die daarvoor opgeleid zijn.

TIP

School en leerkrachten ken je grenzen. Wat kunnen wij zelf doen? En wat hebben wij nodig van andere deskundigen? Het kan goed bedoeld zijn als een leerkracht opvoedingsadviezen geeft. Maar als er echte adviezen nodig zijn is het belangrijk dat school daarvoor experts benadert (ken je professie). Basisschool en peuterspeelzaal moeten zich meer naar buiten richten om deskundigheid in te roepen; niet iedereen kan alles.

Maar het is wel belangrijk dat leerkrachten beseffen dat ook zij opvoeden en dat voor hen van groot belang is om te weten hoe het kind thuis en in de buurt is. De ouder weet daar het meeste van af. Wat de ouder vertelt over het kind is voor de leerkracht van groot belang om goed aan te sluiten bij het kind. In bijvoorbeeld 10-minuten gesprekken is het juist noodzakelijk om vragen te stellen aan ouders over het opvoeden en omgaan met hun kind. Die vragen zijn heel belangrijk. Bijvoorbeeld: hoe gaat het thuis met je kind? Hoe vindt je kind....? Waar moet ik op school rekening mee houden? Hierdoor kan een leerkracht ontdekken hoe een kind thuis is en wat leeft bij het kind en in het gezin. Leerkrachten dienen ouders te laten merken dat zij ertoe doen! De ouders moeten zich gehoord voelen. En dat moet een vanzelfsprekendheid zijn.

De ontwikkeling van het kind staat immers centraal!

Hoe zorg je nou dat het CJG zijn ouders bereikt? Kan het dichter bij het onderwijs plaatsen daarin het verschil maken?

Ja dat maakt zeker uit. Liefst wordt het CJG in de school geplaatst zoals SPIL-Eindhoven met beroepskrachten uit diverse culturele achtergronden. Daarnaast ook naar de mensen toe gaan dus huisbezoeken en bijeenkomsten op plekken waar ouders komen. Samenwerken met zelforganisaties of andere organisaties die doelgroep(en) wel bereiken.

Een transculturele houding en vaardigheden zijn hierbij nodig. Sluit aan bij vragen van ouders met diverse achtergronden met behulp van je 'open mind'!

Gebruik altijd methodieken die 'ecologisch valide' zijn, dus passen bij diverse doelgroepen. Onder meer materiaal in diverse talen en ook materiaal voor laaggeletterde ouders.

Maak gebruik van multimedia en beeldmateriaal filmpjes en posters.

Belangrijk ook: gebruik diverse middelen, er is immers een diverse doelgroep. Maak een duidelijk plan: welke middelen worden met welk doel ingezet en wanneer.

En: doorzetten!

TIP

Leerkrachten moeten ouders laten merken dat zij ertoe doen! Ouders hebben uiteraard zeer belangrijke pedagogische informatie over hun kinderen. Zorg dat ouders zich gehoord voelen. En dat moet een vanzelfsprekendheid zijn.

VALKUIJL

Als iets niet lukt niet meteen het volgende uitproberen. Probeer eerst stil te staan bij waarom iets niet gewerkt heeft zoals verwacht. Want als het goed is heb je wel een effectieve methode gekozen. Op een ingeslagen weg moet je voortgaan, uitbouwen, steeds verbeteren. Ga geen zelfbedachte activiteiten uitproberen! Er is genoeg evidence based materiaal voor handen.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW MARIAN DE KLEERMAEKER

Functie: Zelfstandig adviseur Bestuur & Beleid, Netwerksamenwerking

Datum interview: 23 mei 2011

Over Marian De Kleermaeker

Marian De Kleermaeker was eerder werkzaam bij de VNG, waar zij zich bezighield met onder meer Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). In 2011 publiceerde zij het 'Praktijkboek lokaal Jeugd- en Onderwijsbeleid, waar een wil is is een weg.'

Lokaal Jeugd- en onderwijsbeleid, waar een wil is is een weg

In haar werk voor de VNG, waar Marian zich bezighield met de CJG, viel haar op dat er in het lokaal jeugdbeleid weinig aandacht is voor de samenwerking met onderwijs. De CJG's hebben de zorg als uitgangspunt, terwijl opvoedingsondersteuning eigenlijk de kern is. Als gesproken wordt over de term 'preventie' heb je het in feite al over het voorkómen van zorg. Het gaat echter om verstevigen van de kracht en talenten van kinderen. Talentontwikkeling is een positieve insteek. 'Sporten is leuk' is bijvoorbeeld een andere insteek dan "bewegen is belangrijk voor een gezonde leefstijl en om overgewicht te voorkomen".

Onderwijs is de carrière van kinderen. Dit is dus de plek voor talentontwikkeling en opvoedondersteuning.

Het huisvestingsbudget is de primaire financiële relatie tussen gemeente en school. Voor het overige gaat de financiering van het Rijk bijna geheel direct via de schoolbesturen naar de scholen.

De muur tussen lokaal jeugdbeleid en onderwijs was de aanleiding voor het schrijven van haar boek.

Het boek is bestemd voor beleidsambtenaren, schoolbesturen en schooldirecteuren die meer willen doen met de mogelijkheden die er zijn voor samenwerking tussen onderwijs en lokaal jeugdbeleid.

Het boek beschrijft eerst de regels. Het is belangrijk te weten wat de opdracht is van de ander, om te zien waar de mogelijkheden liggen, de puzzelstukjes om verbindingen te maken.

Vervolgens bevat het voorbeelden uit de praktijk, waar de verbinding daadwerkelijk is gemaakt. Het geeft een kijkje in de keuken in Den Bosch. Bart Eigeman (voorheen wethouder Jeugd en Onderwijs, tegenwoordig wethouder Talentontwikkeling in Den Bosch, Bende van Bart) werkte mee aan het boek. Tot slot biedt het boek praktische handvatten, zoals stroomschema's, waarmee gemeenten en onderwijs zelf aan de slag kunnen.

Voorbeelden die eruit springen op het gebied van samenwerking opvoedondersteuning CJG en onderwijs, zijn volgens Marian de wijkgerichte Brede School aanpak in Alphen aan den Rijn en in Delft. Daarnaast het CJG in Pekela.

VOORBEELD

Brede School in Alphen aan den Rijn

De Brede School is een mooie ingang, waar het CJG steeds vaker een plek in krijgt. Het leuke in Alphen is daarbij dat, (in eerste instantie uit nood geboren vanwege ruimte gebrek) de naschoolse Brede School activiteiten in de wijk georganiseerd worden. Daarmee krijg je een sterk netwerk in de wijk. Mensen leren elkaar kennen en gaan elkaar vinden, ook op andere terreinen. Dus kinderen, ouders, leerkrachten, zorg, vrijwilligerswerk, etc. Ouders worden dus breed gesteund bij de opvoeding, met positieve insteek. Zo worden er kookcursussen voor ouders en kinderen gegeven.

VOORBEELD

CJG in Pekela

In Pekela is ervoor gekozen om het CJG te laten bestaan uit twee medewerkers die naar alle scholen gaan. Zij verzorgen daar onder meer gesprekken op afspraak en er zijn folderrekken. Er is dus geen apart CJG inlooppunt. De leerkracht, ouder of kind neemt het initiatief om een afspraak te plannen met de CJG medewerker. Vaak volgt daarop een gesprek met alle drie.

Het werken op afspraak draagt er in Pekela aan bij dat de medewerkers hun tijd efficiënt kunnen besteden. Wie een afspraak wil maken belt de CJG medewerker rechtstreeks op haar mobiel.

De tijd buiten de afspraken kunnen de medewerkers efficiënt besteden aan het opbouwen van het netwerk, contacten met IB-ers, etc.

Voor gemeenten waar men de samenwerking met scholen in CJG en jeugdbeleid wil versterken, heeft Marian de onderstaande tips. Ze geeft daarbij aan dat algemene tips altijd het risico hebben dat deze zo algemeen zijn, dat ze niet voldoende houvast bieden als je er concreet mee aan de slag wilt. Ze verwijst graag naar haar boek voor de successen en fouten van anderen in praktische samenwerkingssituaties tussen jeugdbeleid en onderwijs, waar veel van te leren is. Vaak staan de contactgegevens van de betrokkenen erbij, zodat je ze kunt bellen als je meer wilt weten.

TIPS

- Begin klein met een enthousiaste school en een enthousiaste gemeente ambtenaar. Ga na kennismaking over tot samenwerking aan een korte termijn product met tastbaar resultaat.
- Focus op het positieve, ga voor laaghangend fruit
- Vier je successen
- Als je in het Voortgezet Onderwijs (en helemaal op het ROC) ouders wilt betrekken, richt je dan op plekken die te maken hebben met de studie of de opleiding.
- Neem de tijd om te inventariseren, vind je eigen niche
- Betrek de partijen en besteed veel aandacht aan communicatie
- Doe iets wat werkt, vind niet zelf het wiel uit. Bel anderen voor hun ervaringen, zij vinden het vaak leuk om erover te vertellen!
- Laat een methode geen dwingend keurslijf worden. Zorg dat je de juiste vraag beantwoordt op de juiste manier, vanuit je expertise. Evidence based werken blijkt dan vaak vanzelfsprekend, maar het uitgangspunt is altijd de vraag!

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW MARJOLEIN VAN VESSEM

Functie: Leidinggevende opvoedondersteuning bij Combiwel

Datum interview: maandag 6 juni 2011

Over Marjolein van Vessem

Marjolein van Vessem is leidinggevende opvoedondersteuning in Amsterdam Noord bij Combiwel. Combiwel is een organisatie voor welzijn voor bewoners van diverse Amsterdamse stadsdelen. Het hart van de organisatie wordt gevormd door activiteiten, projecten en diensten die in de verschillende wijken samen met bewoners worden georganiseerd. In Amsterdam Noord zijn ouder- en kindcentra (OKC), vergelijkbaar met CJG in andere gemeenten.

Wat wordt er vanuit het OKC in Amsterdam Noord gedaan aan opvoedondersteuning in het onderwijs?

VOORBEELD

Voorscholen Amsterdam-Noord

In Amsterdam Noord bestaan al heel lang voorscholen, gericht op kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar. Deze zijn met name bedoeld voor kinderen met een taalachterstand, een grote groep in Amsterdam Noord. Er zijn ongeveer 30 groepen. De voorschool kun je zien als een peuterspeelzaal met een doorlopende lijn tot en met groep 2. Er wordt gewerkt volgens een VVE programma, zoals Kaleidoscoop of Piramide. Bij de voorschool is extra aandacht voor ouderbetrokkenheid. Daarvoor zijn oudercontactmedewerkers in dienst bij welzijn. De oudercontactmedewerkers richten zich op het vergroten van de ouderbetrokkenheid. Zij informeren ouders over het programma dat de kinderen volgen. Ook organiseren zij activiteiten in de ouderkamers op school. Dat varieert van bijvoorbeeld kaarten maken, tot voorlichtingen van bijvoorbeeld het Algemeen Maatschappelijk Werk of de Brandwondenstichting. Op alle voorscholen wordt 3x per jaar een opvoedbijeenkomst georganiseerd voor ouders. Deze Opvoedondersteuning vanuit het OKC op de voorscholen gebeurt al langere tijd.

Het stadsdeel heeft opdracht gegeven om opvoedondersteuning ook op basisscholen aan te bieden. Marjolein van Vessem gaat daartoe met een opvoedondersteuner naar de scholen om afspraken te maken.

Het OKC biedt scholen aan om oudercursussen en themabijeenkomsten te organiseren, waarbij zij volgens de opvoedmethodiek Triple P werken.

De bedoeling is dat er samenwerking met de scholen plaatsvindt, waarbij de school aangeeft welke onderwerpen er spelen en wat de wensen zijn. De leerkrachten hebben een belangrijke rol in het benaderen van ouders.

In de samenwerking wordt gezocht naar een balans. De scholen, zowel basisonderwijs als voortgezet onderwijs hebben het enorm druk. Dus enerzijds vraagt het OKC commitment van hen, anderzijds wordt geprobeerd het hen gemakkelijk te maken, door bijvoorbeeld kant en klare aanmeldformulieren voor cursussen te verstrekken.

Op een school speelde er een probleem rond seksualiteit in de privésfeer. Daardoor ontstonden discussies op school over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Leerkrachten wisten hier niet goed raad mee. Het OKC heeft toen eerst een bijeenkomst voor leerkrachten georganiseerd over dit thema en vervolgens een ouderavond.

Op een andere school waren er gezinnen waarvan oudere kinderen in de criminaliteit raakten. De ouders weten dit vaak aan verkeerde vrienden en zaken die buiten hun invloedssfeer lagen. Er zijn ouderbijeenkomsten georganiseerd om te bespreken hoe ouders zelf het heft in eigen hand konden nemen en elkaar konden ondersteunen.

Het is belangrijk om goed op te letten wat de school of het kinderdagverblijf wil en wat de behoefte van ouders is. Soms zit hier verschil in. Zo kampte een kinderdagverblijf met veel drukke kinderen en vond het belangrijk dat opvoedondersteuning richting ouders zich daarop richtte. De ouders hadden echter vragen over slaapproblemen.

TIP Stem je aanbod af op de vragen van je doelgroep! Ouders kunnen andere behoeften hebben dan professionals.

VOORBEELD **Opvoedadviseur aanwezig op avonden 10-minuten gesprekken basisonderwijs**
Op alle scholen is een vaste contactpersoon vanuit het OKC. Deze is ook aanwezig op de avonden waarop de 10-minuten gesprekken plaatsvinden op school. Zij zit bij de koffietafel en stelt zichzelf voor aan ouders, informeert hen over het bestaan van opvoedondersteuning. Ook herinnert zij die avond de leerkracht nog even aan de mogelijkheid om ouders door te sturen bij vragen over de opvoeding. Voor de leerkrachten is een kaart gemaakt met het telefoonnummer van het OKC en een opsomming van zaken waarvoor men bij het OKC terecht kan. Deze kan de leerkracht naast zich leggen bij de 10-minutengesprekken.

Het OKC houdt geen opvoedspreekuren op de scholen. Het schoolmaatschappelijk werk doet dit wel, waarbij ook opvoedthema's aan de orde komen. Het schoolmaatschappelijk werk richt zich op individuen, het OKC op groepen. Waar nodig vinden zij elkaar.

Ouders ondersteunen elkaar

Bij de methode Triple P past dat ouders gebruik maken van hun eigen kracht, hun eigen sociaal netwerk. Dit past ook bij Welzijn Nieuwe Stijl. Hiertoe worden ouderbijeenkomsten georganiseerd, waarbij de beroepskracht ouders stimuleert om elkaar te ondersteunen. Bijvoorbeeld door ouders dingen te laten vertellen en andere ouders te vragen of zij dat herkennen. Vragen om voor te doen hoe je iets zegt tegen je kind. Dit leidt vaak tot herkenning en lachen. Met elkaar bedenken hoe je het anders zou kunnen doen en dat ook te oefenen. Dit brengt veel teweeg onder ouders.

Dit werd ook toegepast bij het bovengenoemde voorbeeld over ouders van kinderen die in de criminaliteit raken. Hoe kunnen we er samen voor zorgen dat het beter gaat met onze kinderen.

Voortgezet onderwijs

Leerkrachten in het voortgezet onderwijs ondernemen vaak pas actie bij heel opvallend gedrag. Soms is het beter er in een vroeger stadium bij te zijn.

VOORBEELD **Workshops voor mentoren in het voortgezet onderwijs**
In het voortgezet onderwijs worden nu workshops georganiseerd voor mentoren, waarin zij geïnformeerd worden over wat de opvoedadviseur kan betekenen. Dit is vaak een eyeopener.

10-minuten gesprek met opvoedadviseur op het voortgezet onderwijs

Op één voortgezet onderwijs school kunnen ouders bij de 10-minutengesprekken nu ook aankruisen dat zij met iemand van opvoedondersteuning willen spreken. De eerste keer maakten al 3 ouders daar gebruik van. Op deze school was de workshop al verzorgd. Je merkt dat het beter loopt als de school zelf actief is.

Leerkrachten in het voortgezet onderwijs kunnen bij de 10-minutengesprekken dezelfde kaarten met telefoonnummer en thema's van het OKC gebruiken als het basisonderwijs.

Contacten met de scholen

Het leggen van contacten met de scholen lukt de ene keer gemakkelijker dan de andere keer. Scholen hebben te kampen met tijdgebrek. Soms duurt het een half jaar voor je een afspraak met een directeur kunt plannen. Soms geven scholen aan zich niet met ouders bezig te houden, of spelen slechte ervaringen uit het verleden een rol.

Als er eenmaal contact gelegd is, loopt het goed. Het wisselt per school wat er gedaan wordt, op sommige scholen wordt jaarlijks een cursus Positief Opvoeden en 3 themabijeenkomsten georganiseerd, terwijl het op andere scholen blijft bij één ouderavond per schooljaar.

Het OKC zou het ook niet aankunnen als alle scholen alles zouden willen.

Op de scholen waar het goed gaat, ziet Marjolein van Vessem verschillende factoren die daarbij helpen.

Succesfactoren:

- Directeuren, intern begeleiders (IB-ers) en leerkrachten die het belang inzien van opvoedondersteuning
- School brengt de activiteiten onder de aandacht bij ouders (bijvoorbeeld met affiches of in gesprekken)
- Cultuur waarbij het normaal is om in de ouderkamer vragen te stellen over opvoeden
- De oudercontactmedewerker speelt een heel belangrijke rol

De oudercontactmedewerker benadert actief ouders om mee te doen met de cursus Positief Opvoeden. Zij maakt afspraken met de leerkrachten, om ouders te benaderen die vragen hebben over opvoeden. Zij zorgt dat ouders zich gehoord voelen als er opvoedvragen aan de orde komen in de ouderkamer.

Alleen evidence based werken, of niet?

Er moet ruimte zijn om iets nieuws te proberen. Zeker als je merkt dat het werkt. Wel is het goed om je te laten ondersteunen met evidence based interventies. Positief Opvoeden is heel gestructureerd, het geeft veel overzicht en inzicht. Ouders vinden het fijn. Inmiddels is er bij het OKC veel ervaring opgedaan, met alle niveaus van Triple P. Door die ervaring wordt er flexibeler en handiger omgegaan met de methodiek. Daardoor is het geen keurslijf. Er zitten veel goede kanten aan het programma en er zijn veel materialen, zoals folders en DVD's. Als je bijvoorbeeld moeders een DVD meegeeft, leidt dat er soms toe dat er ineens ook vaders verschijnen op het spreekuur. Op de DVD zien ze voorbeelden en worden ze geprikkeld, zien ze dat je zelf iets kunt doen. Triple P is een methodiek waarbij je naast ouders staat.

De cursus is ook toegespitst op mensen die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn. Er wordt veel gewerkt met beelden en dingen voordoen, dat leidt tot enthousiasme en plezier bij de deelnemers.

TIPS

- Wil niet te snel, gun iedereen de tijd
- Benader de school als geheel: directeur, IB-er, leerkrachten, oudercontactmedewerker, ouders
- Zorg dat je zelf goed weet wat het voordeel is van opvoedondersteuning op school. Voor het CJG: grote groep bereiken. Voor de school: Je hoeft je niet meer druk te maken over opvoedproblemen. Zo kun je er iets mee doen, zonder dat je formulieren hoeft in te vullen.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW JOSÉ DANKERS

Functie: directeur samenwerkingsverband Passage, primair onderwijs 's-Hertogenbosch

Datum interview: 26 mei 2011

Het samenwerkingsverband is kernpartner van het CJG.

José vangt aan met een geweldige tip om de samenwerking te bevorderen.

TIP

Deel samen één koffiepote!

Waar hebben ouders volgens jou behoefte aan als het gaat om opvoedondersteuning?

Er is behoefte aan een plek met personen waar ouders vertrouwen in hebben. Het moet een laagdrempelige plek zijn waar ouders terecht kunnen met vragen. Zij krijgen daar een op maat gemaakt antwoord of aanbod. Het is belangrijk dat er een variëteit is aan manieren om ouders te bereiken. Niet alle ouders zijn hetzelfde.

Hoe kijk je aan tegen de school, maar ook kinderopvang, peuterspeelzaal als plaats om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Inmiddels zijn wij erachter dat loketten in de wijk niet werken. Daar komen wel ouders naartoe maar niet genoeg. Om opvoedingsadvies te geven moet je je verbinden met een plaats waar ouders op natuurlijke wijze al naartoe komen.

In Den Bosch is school daarom een vindplaats! Maar diezelfde scholen zijn ook meteen ons actieterrein. We hebben standaardtrainingen maar ook een op maat te maken aanbod.

VOORBEELD

Opvoedparty's

Waar ouders zelf bepalen wat ze samen doen en of ze daar een professional bij willen hebben.

KIES-trainingen voor kinderen waarbij ook de ouders worden betrokken. Puberbrein, Triple P etc.

Ook zijn er ouderkamers op de brede scholen deze worden door sociaal cultureel werkers bemenst. Het zijn laagdrempelige koffieochtenden.

De medewerkers van de kernpartners van het CJG behoren tot verschillende organisaties. Er is echter voor gekozen om deze medewerkers gezamenlijk cursussen en bijscholing te laten volgen en verzorgen. Dit gaat allemaal onder de vlag van het CJG. Medewerkers uit verschillende organisaties leren elkaar en elkaars werkwijze daardoor kennen gericht op praktisch zaken zoals: meldcode kindermishandeling, kinderen die opvallen, het verhaal van het signaal etc.

Heb je tips voor leerkrachten om opvoedondersteuning dichter bij ouders te brengen?

Communicatie met ouders is belangrijk vanaf het begin dat een kind naar school gaat. Zorg dat er een band ontstaat met ouders want ouders zijn de experts op het gebied van de ontwikkeling van hun kinderen.

Onderwijs heeft ook een pedagogische opdracht. Zeker als je kijkt naar het bijbrengen van normen en waarden. Daarnaast kan een leerkracht goed verbinden en schakelen. De leerkracht weet wat er leeft in de school in de wijk in de klas. Daarmee kan richting gegeven worden aan meer pedagogisch getinte activiteiten die dan door experts worden aangeboden.

VOORBEELD

IB-ers worden geschoold in Triple P

In Den Bosch is besloten dat IB'ers uit het onderwijs wel op de hoogte zijn en getraind in Triple P. Maar zij zijn niet degene die de Triple P cursussen doen. Onderwijs richt zich sterker op onderwijs en opvoedondersteuning wordt door experts op dat gebied onderwezen.

Het is belangrijk dat leerkrachten expertise zoals van een medewerker van het CJG op juiste wijze consulteert. Het is juist goed als een leerkracht een expert vraagt om mee te kijken als er specifieke vragen zijn.

Leerkrachten moeten zich heel goed bewust zijn van het feit dat 'hoe rottig of slecht het er soms ook uit ziet; elke ouder wil het beste voor zijn of haar kind'

Heb je tips voor CJG medewerkers?

Kom niet te snel met een aanbod. Wees aanwezig op de plekken waar ouders al komen. Stel vragen om te achterhalen of ergens behoefte aan is. Wees creatief met je aanbod. Pas het aan actuele thema's aan. Zorg dat het aansluit bij de beleving van ouders.

Realiseer je wel elke dag de vraag:

'Ben ik vandaag van toegevoegde waarde geweest?

Heb ik gewerkt vanuit mijn visie?'

We gaan van indiceren naar arrangeren!

TIPS

- Stel je eigen autonomie ter discussie! Om goed samen te kunnen werken moet je een stukje van jezelf en je eigen organisatie opzij zetten. Het gaat om het kind. Niet om jou als professional of de organisaties!
- Zorg dat passend onderwijs niet apart komt te staan van alle andere ontwikkelingen. Juist passend onderwijs heeft die expertise van verschillende deskundigen nodig; je kunt het niet alleen. Je hebt elkaar nodig!
- Blijf deel van het netwerk. Je moet het samen doen. Ga niet op een eiland zitten. Daar dien je kinderen niet mee. I am part of a community and therefore I am.
- Professionals moeten de ruimte krijgen om creatief met elkaar te zijn. Discretionaire ruimte moet ervaren worden.
- Zorg dat je een goede en actieve gemeente hebt met een stevige visie op onderwijs, CJG, jeugd en de transitie op de jeugdzorg.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW MET LINDA, EEN MOEDER

Datum interview: 15 juni 2011

Over Linda

Linda is moeder van een achtjarige jongen die naar de basisschool gaat.

Waar hebben ouders volgens jou behoefte aan als het gaat om opvoedondersteuning?

Opvoedondersteuning klinkt zo zwaar. Het werpt een soort drempel op. Bij mijn oude werkgever (commerciële sector) was een pedagogisch adviseur voor de medewerkers in dienst. Medewerkers konden daar met vragen en problemen terecht over opvoeding. Ik liep tegen vragen aan rond het slapen van mijn zoon en had een afspraak gepland met de adviseur. Maar voordat het gesprek plaatsvond was het probleem opgelost. Ik wilde daarom de afspraak afbellen zodat een ander in mijn plaats kon gaan die wel een probleem had. De adviseur zei dat ik gewoon kon komen omdat er in het geheel geen animo was voor het spreekuur. Dat vond ik heel raar. Het is toch fijn om eens met iemand te praten over opvoeding? Volgens mij zou er meer gebruik gemaakt zijn van het spreekuur als erover gecommuniceerd was als iets wat heel normaal is. Gewoon praten over opvoeding en niet persé over problemen. Dat komt zo nodig vanzelf als je met zo iemand over opvoeden praat.

Natuurlijk heb ik ook veel aan tips en adviezen van andere ouders. Maar soms is het ook lastig als je ziet dat de tips bij de kinderen van een ander wel werken; en bij jouw kind dus niet.

Vind je de school (kinderopvang, peuterspeelzaal) een goede plek om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Juist deze plekken lenen zich ervoor om met ouders te praten over: slapen, eten, TV kijken, vervelen, onmacht van ouders (bijvoorbeeld doordat je slecht slaapt ben je snel geïrriteerd) en dergelijke. Het is toch handig om dat op een plek te doen waar ouders gewoon komen.

TIP

Geef bij opvoedondersteuning op school duidelijk aan dat het niet gaat om 'hoogdravende' dingen. Maar om alledaagse opvoedvragen. Dat je gewoon laagdrempelig over opvoeding kunt praten.

Heb je tips voor leerkrachten/school om opvoedondersteuning dichterbij ouders te brengen?

Leerkrachten die ouders informeren over leerinhoudelijke dingen maken hierdoor al contact met ouders. Zoals deze week gaan de kinderen leren '...' het zou fijn zijn als u thuis samen met uw kind gaat lezen.

Leerkrachten hebben dan contact met ouders waardoor zij op andere momenten ook gemakkelijker over opvoedkundige zaken kunnen beginnen. Zelf zou ik schrikken als de leerkracht van mijn zoon ineens met mij over opvoeding zou willen praten. Maar ik weet ook dat er op school leerkrachten zijn die heel dicht bij ouders staan. Voor deze leerkrachten is een bruggetje naar opvoeding veel gemakkelijker te maken.

TIP

Het zou goed zijn als school gewoon doet over opvoedkwesties. Laat dit ook goed zien.

Maak duidelijk met berichtjes in de schoolkrant over welke (gewone) dingen je kunt praten. Hang posters op die heel normale opvoedsituaties uitbeelden met een verwijzing naar het moment waarop de opvoedondersteuners in de school zijn.

Laat tijdens de middagen of avonden van de tienminuten-gesprekken een film draaien waarin telkens kleine laag-drempelige en herkenbare situaties met betrekking tot opvoeden aan de orde komen.

Bij onze school zijn een paar ouders die een soort vertrouwensfunctie hebben bij ouders waar meer opvoedvragen leven. Zij zouden ouders in contact kunnen brengen met opvoedondersteuners. Het zouden echt ambassadeurs kunnen zijn.

TIP

De opvoedondersteuners moeten contact hebben met leerkrachten en met ambassadeur-ouders om ouders met vragen goed te adviseren.

Heb je tips voor de opvoedondersteuners zelf?

TIP

Sta open voor ouders, creëer geen afstand. Zorg dat de ouders je kennen. Wees betrokken en benaderbaar. Stap zelf op mensen af. Maar zorg ook dat je iets aan te bieden hebt aan de leerkrachten.

Wat ik zelf fijn zou vinden is dat leerkrachten meer begrip zouden hebben voor de thuissituatie van kinderen. De vader van onze zoon is overleden. Elk jaar moet ik zelf het initiatief nemen om in gesprek met de leerkracht te gaan over hoe dat met het Vaderdagcadeau moet. Het zou mooi zijn als leerkrachten hierop adequater zouden inspelen. Er zijn namelijk veel meer anders samengestelde gezinnen. Mogelijk kan de opvoedondersteuner hierin iets betekenen voor de leerkrachten.

TIP

Het zou fijn zijn als de leerkrachten meer begrip zouden hebben voor de thuissituatie van kinderen. Er zijn bijvoorbeeld veel anders samengestelde gezinnen. Mogelijk kan de opvoedondersteuner hier een rol bij spelen.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW JAN WILLEM ROSEBOOM

Functie: initiatiefnemer Family Factory

Datum interview: 31 mei 2011

Over Jan Willem Roseboom

Jan-Willem Roseboom is initiatiefnemer van de Family Factory. Toen hij vader werd, viel het hem op dat er van alles georganiseerd is voor ouders rond zwangerschap en bevalling. Maar daarna worden gezinnen in het diepe gegooid. Totdat het niet goed gaat, want dan is er wel van alles. Dat was voor hem aanleiding om de Family Factory op te starten.

De Family Factory

De Family Factory steekt in op energie en enthousiasme van gezinnen. Ze gaat daarbij uit van drie elementen: ontmoeting, inspiratie en praktische hulp

De Family Factory kijkt wat werkt en probeert planvorming te beïnvloeden.

Zo heeft de Family Factory het programma 'De tijd van je leven' ontwikkeld. Vrijwilligers verzorgen een serie van vijf interactieve workshops die ouders inspireert, coacht en de verbindingen tussen gezinnen versterkt. Dit jaar wordt 'De tijd van je leven' 100x uitgevoerd door vrijwilligers. Inmiddels zijn er 50 teams van vrijwilligers actief. Zij zijn afkomstig uit het hele land. De Family Factory verzorgt de werving van vrijwilligers. Dat gebeurt via onder meer mond-tot-mond reclame, media-aandacht en via kerken.

Om meer duurzaam contact te organiseren tussen gezinnen, werkt de Family Factory aan gezinsnetwerken. Met stichting Present wordt samengewerkt aan vrijwilligerswerk voor gezinnen.

De rol van de Family Factory bestaat uit het ontwikkelen van programma's, werven van vrijwilligers en ondersteunen van vrijwilligers.

De Family Factory heeft ontdekt dat met steeds een andere combinatie van hun drie elementen (ontmoeting, inspiratie, praktische hulp) verschillende doelgroepen zich aangesproken voelen.

Waar met 'De tijd van je leven' vooral moeders deelnemen, blijken vaders met hun kinderen graag deel te nemen aan bepaalde vrijwilligersactiviteiten die met stichting Present worden georganiseerd.

Vanuit Centra voor Jeugd en Gezin is er veel belangstelling voor de aanpak van de Family Factory. CJG's hebben soms moeite om gezinnen te bereiken. Dit valt of staat vaak met hoe dicht de medewerker(s) op de praktijk zitten en de mate waarin de politiek er bovenop zit.

TIP

Waar weinig visie is en goede mensen op de werkvloer, daar gaat het goed!

De Family Factory gaat niet (alleen) over opvoedondersteuning. Het gaat over de relatie tussen partners, het vormgeven van je gezin, waarbij je als gezin onderdeel bent van een bredere context. De Family Factory gaat over gezin zijn, over empowerment.

VOORBEELD

Het Praathuiscafé

In Culemborg is op vrijdagmiddag op de school 'Het Praathuis' het Praathuiscafé. Iedere vrijdagmiddag is er weeksluiting, waar ouders bij aanwezig zijn. Vervolgens moeten zij een half uur wachten voor de school uit gaat en zij hun kinderen kunnen ophalen. In dat half uur drinken de ouders met elkaar koffie. Dit is een initiatief vanuit 1 à 2 ouders, die de koffie verzorgen.

TIP

Als het initiatief vanuit de ouders zelf genomen wordt, werkt het beter dan wanneer de school dit neemt.

VOORBEELD

'De tijd van je leven' in Nijkerk en Houten

In Nijkerk heeft een moeder andere ouders benaderd om vrijwilliger te worden voor 'De tijd van je leven'. Dit leverde 9 vrijwilligers op die workshops verzorgen met de ouders van de school. Zij nemen ook contact op met de bibliotheek, peuterspeelzaal en het CJG.

In Houten is vanuit basisschool het Mozaïek gestart met een vervolggroep op 'De tijd van je leven' in de vorm van een gezinsnetwerk.

Het werk van de Family Factory richt zich op de contacten tussen gezinnen onderling.

Rol van het CJG

Voor het CJG ziet Jan Willem twee rollen. Ten eerste als plek waar je terecht kunt voor specialistische betrouwbare, kwaliteitsinformatie over zaken waar je als gezin of gezinnen onderling niet uitkomt. Daarnaast zou het CJG een netwerk kunnen zijn, waarvan zowel gezinnen als organisaties die zich bezighouden met jeugdigen/gezinnen deel uit maken.

TIP

Het CJG moet geen rol innemen die de buurvrouw beter kan vervullen.

Als het CJG een rol wil vervullen bij het verbinden van gezinnen, vraagt dit om een nieuwe visie van het CJG en om medewerkers met andere competenties. Nu is de CJG medewerker vaak een procescoördinator.

TIP

Als je wilt verbinden, heb je iemand nodig die deel uitmaakt van de gemeenschap, een netwerker, iemand die ontmoetingsenergie kan creëren, iemand met lef om op mensen af te stappen, die durft te proberen, die goed kan kijken en luisteren, vanuit gelijkwaardigheid.

De leerkracht kan een sleutel zijn voor ontmoeting tussen gezinnen.

Alleen evidence based werken is de dood in de pot. Het belemmert experimenteren. De vraag is of je mensen of methodieken vertrouwt. Opvoeden gaat over mensen. Wel is het goed te zoeken naar sleutels, zoals houding.

TIP

Zoek niet naar wat evidence based is, maar naar wat werkt.

□ GESPREKSVERSLAG INTERVIEW HANNY VERSLUIS

Functie: procesmanager SPIL en coördinator regionale kindermishandeling

Datum interview: 9 juni 2011

Hanny is verantwoordelijk voor het realiseren van een sluitende aanpak opvoeden en opgroeien. Zij is in dienst bij de Lumens (welzijnsorganisatie in Eindhoven). De opdracht die ze uitvoert komt vanuit de gemeente Eindhoven.

SPIL als goed voorbeeld waarbij onderwijs en CJG dicht bij elkaar staan

SPIL-centra zijn door meerdere mensen genoemd als goed voorbeeld rond opvoedondersteuning en onderwijs. Wij hebben Hanny als belangrijke sleutelfiguur van de SPIL-centra gevraagd te vertellen over de tips en valkuilen die zij is tegengekomen.

VOORBEELD

SPIL in Eindhoven

In Eindhoven komen 57 SPIL-centra. Een SPIL-centrum is een plek waar scholen, peuterwerk en kinderopvang onder 1 dak samenwerken in nauwe samenwerking met de jeugdgezondheidszorg. SPIL staat voor SPelen, Integreren en Leren.

SPIL heeft vijf doelstellingen:

- realisatie van een doorgaande lijn van opvoedondersteuning van 0 tot 12 jaar
- Opvoedondersteuning voor ouders op maat
- gezamenlijke zorgstructuur
- buurtgerichte functie
- veilig en gezond

Algemene tips en valkuilen

Het Eindhovens jeugdbeleid heeft geld van gebouwen, coördinatie, schoolmaatschappelijkwerk en opvoedondersteuning samengevoegd. Hierdoor is er behoorlijk wat geld beschikbaar voor jeugdbeleid. De gemeente heeft vervolgens expliciet beleid voor jeugd vastgesteld. Zij handelt in lijn van dit beleid.

TIPS

Stel eerst gezamenlijk gemeentelijk beleid vast.

Verschillende financieringsstromen kunnen samengevoegd worden. Hierdoor wordt meer mogelijk in de praktijk.

Voor ieder individueel SPIL-centrum wordt eerst een inhoudelijke visie ten aanzien van de omgang met kinderen en ouders opgesteld. Dit is het pedagogisch plan. Vervolgens maken de uitvoerend medewerkers van de diverse betrokken instellingen met elkaar afspraken over hoe zij het pedagogisch plan in de praktijk gaan uitvoeren. Daarna wordt gekeken hoe dat met de fysieke omgeving moet. Dus moeten er aanpassingen aan het gebouw plaatsvinden of moet gezocht worden naar een nieuw gezamenlijk onderkomen? Vervolgens krijgen de centra een logo van SPIL op de voordeur. En krijgt het SPIL budget voor het aanstellen van een coördinator voor 1. uitvoering en 2. doorontwikkeling op locatie van het pedagogisch plan.

TIP

Begin met de inhoud! Het gebouw of de fysieke omgeving volgt de inhoud.

Veel gemeenten komen volgens Hanny in moeilijkheden omdat eerst het fysieke aspect is gerealiseerd. Dus iedereen onder een dak. Maar het gaat uiteindelijk niet om het gebouw maar om de manier waarop samengewerkt wordt en met wie aan het pedagogisch plan.

SPIL in de wijk

Op ieder SPIL-centrum kunnen ouders hun vragen stellen aan een medewerker Opvoed en Opgroeiondersteuning, dus dichtbij in de eigen wijk. Ouders van jonge kinderen kunnen hun vragen ook op de consultatiebureaus stellen.

In ieder SPIL-centrum is een breed SPIL-zorgteam waarin zorgen rondom gezinnen (in principe met toestemming en in samenwerking met het gezin) besproken worden. Benodigde betrokkenen worden gevraagd hierbij aanwezig te zijn.

Vanuit SPIL worden huisartsen geïnformeerd via de JGZ over het doorverwijzen van ouders met opvoedvragen naar SPIL-centra. Dit omdat blijkt dat veel ouders eerst naar de huisarts gaan met opvoedingsvragen of zorgen over de ontwikkeling van hun kinderen.

CJG

Stedelijk heeft Eindhoven een fysieke ruimte, het Centrum jeugd en gezin.

Het stedelijk CJG heeft drie doelen

- Beantwoording van opvoed en opgroevragen door pedagogisch adviseurs (mondeling, telefonisch en/of via e-mail)
- In het CJG vinden de besprekingen plaats van complexe casussen
- Het CJG is een expertisecentrum voor alle professionals die met jeugd en hun ouders werken

Vanuit het CJG worden ook groepsbijeenkomsten georganiseerd voor ouders en voor professionals. Alle professionals werken volgens de methodiek van positief opvoeden (Triple P).

Heb je tips voor opvoedondersteuners van het CJG om opvoedondersteuning dichter bij onderwijs/peuterwerk en kinderopvang te brengen?

Opvoedondersteuners van SPIL hebben duidelijke afspraken over presentie. Wanneer zijn ze waar aanwezig. Deze duidelijkheid is voor ouders van belang maar ook voor de leerkrachten en groepsleiders. Wanneer kunnen ze op school bereikt worden en hoe. Opvoedondersteuners lopen soms over het schoolplein om contacten met ouders te leggen. En er zijn inloopbijeenkomsten voor ouders op de SPILcentra (scholen).

Daarnaast introduceren de opvoedondersteuners zichzelf bij het team op de school, de peuterspeelzaal en de kinderopvang waar ze werkzaam zijn.

TIPS

Biedt opvoedondersteuning aan daar waar de ouders zijn!
Zorg dat leerkrachten/groepsleiders weten wat ze kunnen verwachten van een opvoedondersteuner en wanneer ze deze gemakkelijk kunnen aanspreken in de school.

De belangrijkste competentie om bij SPIL opvoedondersteuner te kunnen worden is gericht op de vaardigheden om met ouders om te gaan. Daarnaast zijn de medewerkers allemaal HBO geschoold.

Heb je tips voor het onderwijs om opvoedondersteuning dichterbij school te brengen?

Het is belangrijk dat duidelijk blijft wie waarin gespecialiseerd is. Dus: 'schoenmaker blijf bij je leest'. Leerkrachten moeten echte opvoedingsvragen niet zelf gaan beantwoorden. Maar ze moeten mensen wel op een goede manier in contact brengen met de Opvoedondersteuners.

Heb je tips voor alle CJG medewerkers?

Alle medewerkers van de verschillende organisaties die samen SPIL vormen zijn in meer of mindere mate geschoold in Positief Opvoeden. Triple P is de methode die daarvoor gebruikt wordt.

Belangrijk is dat alle betrokken medewerkers (dus ook de medewerkers kinderopvang, peuterspeelzaal, onderwijs etc.) een houding hebben die uitstraalt dat opvoeden leuk is! Maar ook dat het logisch is dat ouders opvoedingsvragen hebben. De grondhouding moet dan ook zijn dat er positief gereageerd wordt op opvoedingsvragen. Opvoedingsvragen zijn geen problemen.

TIP

Ga positief om met ouders die vragen stellen over opvoeding!

Sluit vervolgens aan bij de belevingswereld van ouders. Praat met ouders over gewone dingen en trek situaties niet meteen in dramafeer! Hierdoor ontstaat er vertrouwen en wordt het vragen van opvoedondersteuning laagdrempelig.

Zeg eens: 'goh het valt niet mee he?'

Zeg niet: 'bel eens naar het opvoedspreekuur.' Dat is een drempel.

TIP

Maak eerst contact met ouders waardoor vertrouwen ontstaat. Opvoedingsvragen (let op Hanny spreekt niet over problemen) komen dan vanzelf!

Een deel van de scholing, bijvoorbeeld over meldcode kindermishandeling, vindt gezamenlijk plaats. Hierdoor kennen de medewerkers binnen het CJG elkaar ook al zijn ze van verschillende organisaties. Hierdoor leggen zij ook in gevallen waarbij het gaat om opvoedvragen gemakkelijker contact met elkaar.

TIP

Zorg dat de medewerkers van verschillende organisaties die binnen het CJG samenwerken elkaar kennen. Gezamenlijke scholing is daarvoor een mooi inhoudelijk middel.

Evidence based interventies of niet?

Het is vastgelegd in het gemeentelijk jeugdbeleid dat de SPIL centra alleen evidence based interventies gefinancierd krijgen. Wat effect heeft financiert de gemeente. Andere dingen niet!

❏ EXTRA VOORBEELDEN

VOORBEELD

Bijeenkomsten over opvoeden in de ouderkamer

Steeds meer scholen hebben een ouderkamer. Dit is een ontmoetingsplaats voor ouders, waar ook bijeenkomsten over opvoeden plaats kunnen vinden. Daarbij speelt het contact tussen ouders en uitwisselen van tips en ervaringen over opvoeden een belangrijke rol.

VOORBEELD

Samenwerking kinderdagverblijven, consultatiebureaus en opvoedondersteuning

De Centrale Organisatie Kinderopvang Drechtsteden (COKD) haalt eens per kwartaal de opvoeddeskundige van Stichting Careyn in huis voor een opvoedspreekuur waarbij ouders al hun vragen kunnen stellen. Dit gebeurt op de kinderdagverblijven. Ook wordt een activiteitenmiddag georganiseerd met Careyn en het consultatiebureau. Een van de doelen daarvan is bekendheid te geven aan de samenwerking en de opvoedondersteuning. Meer informatie op www.cokd.nl.

VOORBEELD

Opvoedcursussen en themabijeenkomsten op scholen

Veel CJG's verzorgen opvoedcursussen op scholen. Onder meer: Positief Opvoeden (Triple P), Peuter in Zicht, Opvoeden & Zo, Opvoeden in Nederland, Omgaan met pubers, Triple P. Themabijeenkomsten worden vaak op maat verzorgd, afhankelijk van wat er spe.

VOORBEELD

Oké-op-school

Intensieve samenwerking tussen het Oké-punt (CJG) en scholenveld (primair en voortgezet onderwijs). Trainingsprogramma voor risicoleerlingen. Meer informatie op www.oke-op-school.nl.

VOORBEELD

Opvoedspreekuur op school

Verschillende CJG's verzorgen opvoedspreekuren op school.

